

Психологія

НАУКОВІ ПРАЦІ МАУП

МІЖРЕГІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ УПРАВЛІННЯ ПЕРСОНАЛОМ

НАУКОВІ ПРАЦІ МАУП

Засновано у 2001 р.

Випуск 1(36)

Київ
ДП «Видавничий дім «Персонал»
2013

УДК 330-339; 321.7; 159.9
ББК 65.9(4УКР)29-2я43
М58

Редакційна колегія

Подолька А. М., д-р юрид. наук, проф. — головний редактор
Головатий М. Ф., д-р політ. наук, проф. — заступник головного редактора
Ігнатченко А. А., канд. техн. наук — відповідальний редактор

Політичні науки

Антонюк О. В., д-р політ. наук, проф., Бабкіна О. В., д-р політ. наук, проф., Бідзюра І. П., д-р політ. наук, Варзар І. М., д-р політ. наук, проф., Головатий М. Ф., д-р політ. наук, проф., Гончаренко О. М., д-р іст. наук, Піляєв І. С., д-р політ. наук, Хижняк І. А., д-р іст. наук, проф., Шуба О. В., д-р політ. наук, проф.

Економічні науки

Захожай В. Б., д-р екон. наук, проф., Дахно І. І., д-р екон. наук, проф., Дмитренко Г. А., д-р екон. наук, проф., Куроченко О. В., д-р екон. наук, проф., Піла В. І., д-р екон. наук, проф., Радзівський О. І., д-р екон. наук, Федоренко В. Г., д-р екон. наук, проф., Шостак Л. Б., д-р екон. наук, проф., Швець В. Я., д-р екон. наук, проф., Баєва О. В., д-р біол. наук, проф., Сафонова В. Є., д-р екон. наук, Хачатрян Г. Е., д-р екон. наук.

Юридичні науки

Александров Ю. В., канд. юрид. наук, проф., Ануфрієв М. І., канд. юрид. наук, проф., Бородін І. Л., д-р юрид. наук, проф., Бандурка О. О., д-р юрид. наук, проф., Корнієнко М. І., канд. юрид. наук, проф., Марчук В. М., д-р юрид. наук, проф., Подолька А. М., д-р юрид. наук, Юлдашев О. Х., д-р юрид. наук

Психологічні науки

Балл Г. А., д-р психол. наук, проф., Лігоцький А. О., д-р пед. наук, проф., Ложкін Г. В., д-р психол. наук, проф., Приходько Ю. О., д-р психол. наук, проф., Сильнов В. М., д-р пед. наук, проф., Чернуха Н. М., д-р пед. наук, проф., Чуприков А. П., д-р мед. наук, проф., Бучек А. О., д-р психол. наук, проф.

Рекомендовано до друку Вченою радою Міжрегіональної Академії управління персоналом (протокол № 11 від 26 грудня 2012 р.)

Міжрегіональна Академія управління персоналом.

М58 Наукові праці МАУП / редкол.: А. М. Подолька (голов. ред.) [та ін.]. — К. : МАУП, 2001 — Вип. 1 (36). — К. : ДП “Вид. дім “Персонал”, 2013. — 228 с.: іл. — Бібліогр. в кінці ст.

У збірнику наукових праць публікуються статті науковців, які займаються проблемами розвитку економіки, політології, психології і права.

Для науковців, викладачів, студентів, а також усіх, кого цікавить розвиток науки в Україні.

Збірник “Наукові праці МАУП” зареєстровано Державним комітетом інформаційної політики, телебачення та радіомовлення України (свідоцтво від 11.04.02 за № 6048, серія КВ) як наукове видання, в якому висвітлюються результати наукових досліджень в галузях економіки, політології, соціології, психології, права, матеріалів наукових конференцій.

Вищою атестаційною комісією України “Наукові праці МАУП” визнано як фахове видання з політичних наук (за постановою Президії ВАК України № 1-05/4 від 26 травня 2010 р.) та юридичних наук (за постановою Президії ВАК України № 1-05/5 від 31 травня 2011 р.).

ББК 65.9(4УКР)29-2я43+67.9(4УКР)я43

© Міжрегіональна Академія управління персоналом (МАУП), 2013
© ДП “Видавничий дім “Персонал”, 2013

ЗМІСТ

ПОЛІТИЧНІ НАУКИ	5	Кравченко Т. А. <i>Правове забезпечення відкритості державного управління в процесі легітимації публічної влади</i>	64
Гольцов А. Г. <i>Імперська геополітика: сучасні посткласичні тенденції</i>	5	Кравченко Т. А. <i>Легітимність як фактор сучасного державно-правового та управлінського розвитку</i>	70
Дідух Г. Я. <i>Національна держава в умовах другого модерну: міфи і реальність</i>	12	Куттловчі Шекір <i>Правова природа та джерела торгового права Європейського союзу</i>	76
Дікарев О. І. <i>Стратегіями енергетичної дипломатії Китаю на світовому ринку паливно-енергетичних ресурсів</i>	18	Мусаєв Аріз Гюрзалі огли <i>Розвиток державного управління інноваціями в контексті міжнародної інтеграції</i>	81
Медвідь Ф. М., Баран В. В. <i>Культури і релігії у “Чорноморській доктрині” Юрія Липи</i>	28	Соркін Б. В. <i>Державне регулювання підприємницької діяльності в ринкових умовах: методи, засоби та цілі</i>	85
Гумбатов Т. <i>Класифікаційний аналіз феномену тероризму</i>	35	ЕКОНОМІЧНІ НАУКИ	89
ЮРИДИЧНІ НАУКИ	40	Дідур С. В., Бігдаш В. Д. <i>Розвиток банківської системи та фінансових ринків України</i>	89
Зарудний Є. О. <i>Praesumptio vs. onus probandi: проблема курки та яйця</i>	40	Кальянов А. В., Воронков С. О. <i>Інноваційна політика розвитку підприємства в умовах трансформаційної економіки</i>	96
Омельчук В. В. <i>Особливості відчуження церковної власності у Візантійській імперії</i>	45	Лисецький А. С., Амбросенко О. П. <i>Моделі сталого розвитку сільськогосподарського комплексу України</i>	103
Гладь Ю. О. <i>Щодо порядку здійснення заміни кредитора у двосторонніх договорах</i>	48	Романова Л. В., Красовська А. Ф., Кондратенко О. С. <i>Маркетингове планування як складова управління розвитком підприємства</i>	112
Живицький В. А. <i>Інституціоналізація Державної податкової служби України як процес формування правового інституту</i>	53	Шоста Л. Б. <i>Шляхи пом'якшення негативних наслідків світової рецесії для економіки України</i>	121
Кирильчук Є. О. <i>Проблеми національної інформаційної безпеки України в контексті сучасних національних державотворчих процесів та світової інтеграції</i>	60		

Грідчина М. В. Про додану вартість як показник результатів діяльності сучасних корпорацій	126	Соркін Б. В. Проблеми і перспективи розвитку державного управління у сфері підприємництва в сучасній Україні	185
Гулей А. І. Фінансові інновації як чинники конкурентоспроможності країни	130	Теленько В. В. Економічна безпека підприємства в системі безпеки держави.....	190
Strelchenko N. M., Temnyk I. O. Problem statement in general and its connection with more scientific and practical tasks	138	Тищик С. М. Шляхи входження України у світове інформаційне середовище інноваційно-інвестиційної діяльності	195
Шклярчук С. Г. Основні засади венчурного фінансування інноваційних технологій	144	Шестак М. Л. Економічні моделі розвитку державних підприємств в умовах сучасного ринку (досвід КНР)	201
Шмаглій О. Б. Національна економіка України в умовах СОТ: специфіка розвитку продовольчого сектору	150	Бутар Г. М. Розвиток ринку фінансового лізингу в Україні	207
Бігдаш В. Д. Тенденції розвитку механізмів управління в діяльності страхових компаній України	154	ПСИХОЛОГІЧНІ НАУКИ	211
Магеррамзаде Алібала Саттар огли Аналіз здійснення антикризової політики в Україні	162	Корсак К. В., Тарутіна З. Є. Засоби створення ноопедагогіки у XXI ст.	211
Воронков С. О. Чинники розвитку інноваційного потенціалу сучасного підприємства	168	Столярова Т. О. Використання сучасних інформаційних технологій навчання майбутніх фахівців з економіки, прикладної математики та комп'ютерних наук у МАУП	214
Мехметі І. Механізми підтримки аграрного сектору в ЄС.....	173	Токман А. А. Теоретичні і методологічні основи психології здоров'я	220
Омельченко О. В. Проблеми аналізу економічної ефективності інвестиційних проектів у сферу екології	181	ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРІВ	226

УДК 37.0 + 113/119

К. В. КОРСАК

З. Є. ТАРУТІНА

Інститут вищої освіти НАПН України, м. Київ

ЗАСОБИ СТВОРЕННЯ НООПЕДАГОГІКИ У ХХІ СТ.

Наукові праці МАУП, 2013, вип. 1(36), с. 211–213

ХХІ ст. і рух до ноосупільства, що спиратиметься на ноотехнології 7-го укладу, вимагають мудрого вдосконалення педагогіки, яку ми успадкували від визначних попередників аграрно-індустріальних часів — від Платона і Коменського до Шаталова і Сухомлинського. Педагогіка “для ноосупільства” просто зобов’язана бути “ноопедагогікою”.

Цей новий термін, запропонований нещодавно, розглядається як потенційно ефективне знаряддя для згуртування фахівців з теорії і практики освіти навколо проблеми узгодження вимог суспільства майбутнього з діяльністю освітніх систем. Загальновідомо, що фундамент цих вимог полягає у ліквідації екологічних й усіх інших загроз людству, які сформувалися за століття індустріального розвитку, та перетворенні ідеї сталого розвитку з мрії у дійсність. Ми переконані в тому, що це нереально на основі сучасних індустріальних технологій у разі збереження старого змісту навчання і цілей підготовки кадрів. Логічним буде такий висновок: суспільство сталого розвитку вимагатиме від освітян переходу від успадкованої класичної педагогіки до вчення ХХІ ст., яке є всі підстави назвати ноопедагогікою — мудрим засобом формування громадян ноосупільства й творців нешкідливих для всієї біосфе-

ри процесів життєзабезпечення мільярдів людей.

На жаль, ноосупільство з його “мудрими” виробництвами не може виникнути саме по собі як неблаганний наслідок якихось природних процесів, зокрема, закону ускладнення довільних систем на основі односпрямованості їх еволюції. Футурологи дають людству щонайбільше 30–40 років до повного колапсу і грандіозного вимирання, відтак, державні лідери і загал населення Землі мають створити ноотехнології (екобезпечні виробництва) та повністю замінити ними усі шкідливі для біосфери і людини індустріальні технології.

Очевидно — це головне завдання на найближчі декади не тільки для науковців, а й для загалу освітян. Для полегшення його виконання доцільно створити ноопедагогіку, спираючись на таке її визначення: **ноопедагогіка — пристосована для потреб ноосупільства наука про індивідуалізоване фор-**

мування, виховання, навчання та надання професії згідно з природними задатками кожному представнику нових поколінь з подальшим супроводом у їх активному житті.

Самоочевидним є твердження, що класична педагогіка не створена для формування громадян ноосуспілства і винахідників ноотехнологій. З аналізу історії аграрного й індустріального суспільств та перебігу руху до загальної грамотності впливає факт її орієнтації на дітей і підлітків. Сучасна педагогіка має мінімальні успіхи у вимірюванні спроможностей усіх представників молодих генерацій та у найефективнішому використанні цієї інформації. Сподівання на заміну природних чинників на штучні, а також пропозиції якихось унікально-індивідуальних методик навчання незмінно зазнавали і зазнають провалів. Новий і вражаюче переконливий приклад – японське нещастя, спричинене спробою надати кожному учневі початкової і основної школи персональну клавіатуру, дисплей і комп'ютер. Під час вимірювань PISA-2000, -2003 і -2006 учні Японії засвідчили швидко втрату спершу спроможності розуміти складні тексти, потім – читати, врешті – усвідомити текст умов задач з точних наук та приступити до їх розв'язання. Довелося терміново здійснювати драконівські заходи з “декомп'ютеризації” школи і хоча б часткового відновлення навчального процесу через природний вплив на учнів та їхню діяльність згідно з віковими можливостями і потребами. Це японське національне лихо увиразнюється у разі аналізу освітніх досягнень Фінляндії, основою яких стало формування у дітей країни доволі незвичайних “фінських мізків”.

XXI ст. і рух до ноосуспілства, що спиратиметься на ноотехнології 7-го укладу, вимагають мудрого вдосконалення педагогіки, яку ми успадкували від визначних попередників аграрно-індустріальних часів – від Платона і Коменського до Шаталова і Сухомлинського. Педагогіка “для ноосуспілства” просто зобов'язана бути “ноопедагогікою”.

Для успішнішого виконання завдань, зазначених у нашому визначенні ноопедаго-

гіки, вона має спиратися не тільки на наявний комплекс гуманітарних наук та наук про суспільство, а й на найвищі досягнення тих точних наук, що досягли рівня дослідження мозкової діяльності, законів мислення, природи і призначення емоцій тощо. Саме тут прихована головна складність у реальному формуванні ноопедагогіки як ефективної педагогіки XXI ст. Як забезпечити поєднання зусиль усіх сучасних науковців для доцільного використання новітніх відкриттів у навчально-виховному процесі?

Можливий варіант дій може бути таким:

1) Насамперед слід провести загальну “інвентаризацію” відкриттів і досягнень усіх людинознавчих природничих наук представницькою групою вчених під егідою міжнародної освітньої організації (ООН, ЮНЕСКО, Ради Європи, одного з департаментів Європейського Союзу тощо). Вони мають розглянути свій доробок під кутом його узагальнення, адаптації до можливого поширення інформації на широку громадськість і фахівців зі сфери гуманітарних наук.

2) На другій стадії ті самі організації мають виконати якомога ширше ознайомлення з людинознавчим доробком природничих наук науковців з гуманітарної сфери, теоретиків і практиків навчання і виховання. Чимало з них переконаються у важливості відкриттів генетиків, етологів, нейробіологів та інших вчених, захочуть працювати над проектами розвитку застосування нових знань у навчально-виховному процесі.

3) Наступний крок – формування принаймні однієї (хоча краще – кількох) змішаних робочих груп, які б об'єднували науковців-природничиків і фахівців з проблем теорії і практики виховання. Спільно вони мають виконати експертну оцінку придатності застосування тих чи інших законів, фактів і досягнень людинознавчих наук щодо вивчення особливостей формування і діяльності мозку, сфери відчуттів, почуттів та емоцій тощо для зняття гострих проблем певних періодів розвитку людини, підвищення ефективності трансляції морально-етичних цінностей, формування опірності молоді до появи шкідливих відхилень на кшталт антисоціальної

поведінки, наркоманії та ін. Водночас педагоги зі складу змішаних груп мають запропонувати пілотні проекти перевірки використання людинознавчо-наукової інформації у практиці діяльності типових навчально-виховних закладів різного рівня.

4) Перевірка пропозицій змішаних груп на багатьох експериментальних майданчиках у різних соціокультурних умовах дасть змогу викристалізувати варті широкого поширення серед батьків й освітньої громадськості зразки, правила і методи застосування досягнень новітніх людинознавчих наук у навчанні і вихованні. Завданням міжнародних освітніх та інших організацій стане широке поширення цього досвіду для його практичного втілення.

5) Створена на попередніх стадіях комплексна структура не повинна самоліквідуватися після виконання пілотних проектів, а має стати постійним елементом у сфері людського знання і світової освіти [1].

Лише за цієї умови всі нові відкриття (а у тому, що вони надходять безперервним

потоким щодня і щогодини може переконатися кожен, ознайомившись з новими статтями про роботу нашого мозку, закони його “професіоналізації”, результати дослідження переваги в окремих секторах інтелектуальної діяльності чоловічої чи жіночої статі, характер і обсяг колосальних змін під час “підліткової кризи” структур і пріоритетних програм головного мозку тощо) без істотного запізнення працюватимуть на вдосконалення навчально-виховного процесу і забезпечення справді стійкого прогресу людства.

Література

1. Корсак К. В. Соціально-філософський аналіз тенденцій розвитку тріади “людина – суспільство – освіта” на початку XXI століття 2006 р.: Автореф. дис... д-ра філософ. наук: 09.00.10 / АПН України; Ін-т вищ. освіти. — К., 2006. — 36 с. — [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://disser.com.ua/contents/8887.html>

Для успішнішого виконання власних завдань, ноопедагогіка має спиратися не лише на наявний комплекс досягнень гуманітарних наук та наук про суспільство, а й на найвищі результати тих точних наук, що досягли рівня дослідження мозкової діяльності, законів мислення, природи і призначення емоцій тощо.

Для успешного выполнения собственных задач, ноопедагогика должна опираться не только на имеющийся комплекс достижений гуманитарных наук и наук об обществе, но и на высокие результаты тех точных наук, что достигли уровня исследования мозговой деятельности, законов мышления, природы и назначения эмоций и т. п.

For more successful implementation of their tasks noopedahohik should be based not only on existing complex achievements of humanities and social sciences, but also the highest results of science that studies have reached the level of brain activity, the laws of thought, the nature and purpose of emotions, etc.

Надійшла 8 листопада 2012 р.

**ВИКОРИСТАННЯ СУЧАСНИХ ІНФОРМАЦІЙНИХ
ТЕХНОЛОГІЙ НАВЧАННЯ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ З ЕКОНОМІКИ,
ПРИКЛАДНОЇ МАТЕМАТИКИ ТА КОМП'ЮТЕРНИХ НАУК У МАУП**

Наукові праці МАУП, 2013, вип. 1(36), с. 214–219

Розглядаються аспекти ефективного використання новітніх засобів навчання та інформаційних технологій у навчанні майбутніх фахівців з економіки та підприємництва, прикладної математики та комп'ютерних наук. Розкривається важливість упровадження інформаційних і телекомунікаційних технологій у сферу вищої освіти та її практичного використання.

Аналіз сучасного процесу навчання інформатики та комп'ютерної техніки в економічних ВНЗ дає підстави зробити висновок про необхідність розробки нових методів викладання, заснованих на максимальному використанні новітніх засобів та інформаційних технологій навчання майбутніх фахівців з економіки, прикладної математики та комп'ютерних наук.

Дослідження Б. С. Гершунського, Б. Ф. Ломова, Є. І. Машбиць акцентують увагу на питаннях підвищення ефективності процесу навчання та застосування в ньому засобів комп'ютерних технологій. Теоретичні основи використання нових інформаційних технологій як засобу навчання розглядалися в працях А. Борка, В. М. Глушкова, В. А. Извозчикова, М. Кларка, В. В. Лаптева, В. Є. Медведева, В. М. Монахова, І. В. Роберт та ін. Деякі аспекти проблеми підготовки викладачів до використання нових інформаційних технологій у навчальному процесі відображені в працях Ю. С. Брановського, М. М. Буняєва, М. І. Жалдака, В. Л. Шамшуріна та ін.

Освітня інформаційна система в умовах професійної освіти з економіки та підприємництва, прикладної математики та комп'ютерних наук, є: 1) компонент, функціональність якого спрямована на забезпечення інформаційного процесу навчально-

інформаційними технологіями та ресурсами; 2) система освіти, професійної підготовки; 3) система інформаційного забезпечення; 4) компоненти, що беруть безпосередню участь в інформатизації професійної освіти. Складові такої підсистеми структуровані залежно від функції: створення знань, накопичення знань, перевірки знань, перетворення знань, практичної реалізації знань. Компонент, призначення якого полягає у забезпеченні інформаційної діяльності матеріальними ресурсами та технологіями: система реалізації інформаційної діяльності; програмно-апаратне забезпечення інформатизації. І компонент, інформаційно-навчальне забезпечення: система безперервної освіти, інформаційні технології, інноваційні педагогічні технології.

Інформатизація професійної підготовки майбутніх фахівців з економіки та підприємництва, прикладної математики та комп'ютерних наук в першу чергу припускає розробку навчального забезпечення на основі інформаційних технологій, які включають такі складові: технічні пристрої, програмне забезпечення і навчальне забезпечення.

Усі компоненти інформаційного навчального середовища є не просто носієм інформації, а й виконують педагогічні функції. Інформаційно-навчальне середовище має

виконувати розвиваючу функцію джерела знань, що об'єднують в єдину інтегровану систему найрізноманітніші за призначенням, змістом і формою матеріали, які враховують, крім того, і рівні підготовки студентів.

Інформатизація навчання, інтенсифікація навчального процесу та впровадження нових педагогічних технологій нині неможливі без використання автоматизованих навчальних систем, технології дистанційного навчання. Значний внесок у розвиток інформаційних технологій навчання й освіти зробили вітчизняні вчені В. М. Глушков, В. І. Скуріхін, В. І. Гриценко, О. М. Довгялло, М. З. Згуровський, О. П. Мінцер, Г. С. Теслер, Є. І. Машбіц, Г. А. Атанов, С. П. Кудрявцева, Н. Д. Панкратова та багато інших.

Метою дослідження є розв'язання проблеми адаптації та оптимізації навчального процесу під впливом інформатизації навчання та взаємодії зі студентами. Викладачі кафедри прикладної математики та інформаційних технологій будують орієнтоване на інтереси студентів, відкрите для всіх і спрямоване на розвиток середовище, в якому кожен міг би створювати і накопичувати інформацію та знання, мати до них вільний доступ, користуватися і обмінюватися ними відповідно до Закону України “Про основні засади розвитку інформаційного суспільства в Україні на 2007–2015 роки” [1], а також, Законом України “Про національну програму інформатизації”, що визначає стратегію розв'язання проблеми забезпечення інформаційних потреб та інформаційної підтримки усіх сфер діяльності [2].

Отже, забезпечення цілісного педагогічного впливу може відбуватися за допомогою використання та поєднання педагогічних інноваційних технологій та інформаційно-комунікаційних технологій, що сприяє підвищенню якості навчання, інтенсифікації навчального процесу.

Під інформаційними технологіями, інформаційно-комунікаційними технологіями (Information and Communication Technologies, ICT) розуміється “сукупність методів, виробничих процесів і програмно-технічних засобів, інтегрованих з метою збирання, обробки,

зберігання, розповсюдження, відображення і використання інформації в інтересах її користувачів” [6]. Так, можна зробити висновок, що основною особливістю інформатизації освіти є надання студентам можливості самостійно здобувати необхідні знання, користуючись сучасними автоматизованими педагогічними системами та іншими інформаційно-комунікаційними технологіями. Можливість індивідуалізації навчання є однією з найголовніших переваг використання інформаційних технологій у навчальному процесі.

Сучасна інформаційно-цифрова торгівля, інформаційно-цифрове управління та інформаційно-цифрове суспільство є значимими досягненнями епохи інформатизації і набувають дедалі ширшого застосування в різноманітних галузях науки та подальшої комерціалізації. Нові інформаційні технології стають не тільки головною рушійною силою прогресу, а й потужним засобом навчання. (В. Кремінь). Новою домінуючою парадигмою комп'ютерних технологій стає Інтернет, мається на увазі суб'єкт-суб'єктне бездротове оброблення даних, а наступною великою революцією у використанні комп'ютерних систем для ділових цілей буде так зване Grid-обчислення, що надасть надзвичайно легкий доступ користувача до практично кожного відомого електронного ресурсу, а також використання “хмарних технологій”.

Нові умови переходу до інформаційного суспільства створюють не лише підвищені вимоги до комунікативних та інформаційних компетенцій майбутніх фахівців з економічних, математичних та кібернетичних наук, а й, у першу чергу, зростання їх професійної мобільності. Основні принципи інформатизації професійної освіти, що впроваджуються на кафедрі прикладної математики та інформаційних технологій Інституту міжнародної економіки, фінансів та інформаційних технологій МАУП, які застосовуються до всіх рівнів системи професійної освіти і навчання, є:

- спрямованість на особистість (дати можливість кожному студенту, а також створити необхідні умови для іноземних студентів, щодо реалізації потенціалу, сприяючи суспільному й особис-

тому розвитку та підвищуючи якість свого навчання та життя);

- доступність до професійної освіти і навчання (реалізована система дистанційного навчання на основі Телеуніверситету Міжрегіональної Академії управління персоналом за дистанційною формою навчання на базі Інтернет-технологій та забезпечується на їх основі ефективно, зручно, рентабельно впровадження і використання ІКТ та мультимедійних технологій, наприкладі IBM Lotus Notes Domino та використання сайту <http://do.iapm.edu.ua/>);
- на всіх освітніх рівнях усіх форм навчання (денної, заочної, дистанційної); рівномірне забезпечення можливості доступу студентів усіх курсів, освітньо-кваліфікаційних рівнів, спеціальностей, форм навчання, національностей до комп'ютерних і телекомунікаційних засобів (вільний доступ до форуму сайту <http://answer.iapm.edu.ua/>, <http://www.maup.com.ua/>, де всі бажаючі можуть отримати відповіді на запитання); рівні можливості для чоловіків та жінок (розвиток відкритого для всіх інформаційного суспільства, в якому кожен студент міг би створювати і накопичувати інформацію та знання, мати до них вільний доступ, користуватися і обмінюватися ними);
- науковість (розвиток багатонаціонального науково-освітнього простору в Міжрегіональній Академії управління персоналом, який ґрунтується на об'єднанні різних національних багатопільових інформаційно-комунікаційних систем, розвитку нормативно-правової бази академії);
- професіоналізм (підвищення рівня комп'ютерної грамотності та інформаційної професійної діяльності майбутніх фахівців напрямів з економіки та підприємництва, прикладної математики та комп'ютерних наук, а також їх конкурентоспроможності), (викладаються дисципліни з комп'ютерних наук, що тісно взаємопов'язані зі спеціальностями студентів. Наприклад, "Інформаційні системи та технології в банківській справі", "Інформаційні системи та технології в менеджменті", "Інформаційні системи та технології у фінансах та бізнесі" та ін. Розроблено та надруковано більше 30 навчальних програм, методичних рекомендацій для самостійної роботи студентів, а також тестових завдань для різних спеціальностей);
- об'єктивність, добровільність і вмотивованість дій (забезпечення можливості динамічно адаптуватися під впливом взаємодії зі студентами);
- неперервність (відкриття Центру економетричних досліджень, різнопланових курсів "Комп'ютерна графіка", "ІС-Підприємство" та ін., для підвищення кваліфікації, вдосконалення навчальних планів та програм з інтеграцією економічних, математичних та комп'ютерних дисциплін, що вивчаються за цими напрямками, відкриття нових спеціальностей, таких як "Інженерна кібернетика", "Прикладна математика", "Програмне забезпечення автоматизованих систем", "Фінанси і кредит", "Облік і аудит", "Маркетинг"), втілення принципів "освіта протягом усього життя");
- прозорість (розширення національного науково-освітнього простору завдяки створенню умов для навчання студентів з 25-ти країн світу, який ґрунтуватиметься на об'єднанні різноманітних національних багатопільових інформаційно-комунікаційних систем);
- наступність (забезпечення на високому рівні Інституту міжнародної економіки, фінансів та інформаційних технологій сучасними економічними й ефективними засобами ІКТ та необхідними інформаційними ресурсами (Державна науково-педагогічна бібліотека України імені В. О. Сухомлинського, Академія педагогічних наук України, Інститут педагогіки і психології професійної освіти, Центральний інститут післядипломної педагогічної освіти, Інформатика в Україні, Проблемна лабораторія

дистанційного навчання); забезпечення розвитку національної науково-освітньої інформаційної мережі та інформаційних ресурсів за такими галузями знань, як: Системні науки та кібернетика, Комп'ютерні науки, Економіка і підприємництво, її приєднання, зокрема, до європейських науково-освітніх мереж (Microsoft "Партнерство в навчанні", Educational Network Ukraine, Інформаційний портал "Діти України", Проект "Технології тестування", Освітня мережа України, Громадська Рада освітян і науковців України, Сайт "Експеримент у навчальному закладі", Український центр дистанційної освіти, Українська система дистанційного навчання);

- соціальна справедливість (сприяння підвищенню рівня життя та освіти всіх студентів (у тому числі іноземців) за рахунок використання ІКТ, зокрема, істотного розширення номенклатури надання відповідних електронних послуг населенню, розвиток дистанційного навчання; проведення дослідження щодо можливостей ІКТ для поліпшення якості навчального процесу студентів (Internet-навчання для студентів інших регіонів).

Але, виникає проблема, де стратегічна інтеграція і встановлення зв'язків з використанням систем обчислювальної техніки й інформатики на сучасній стадії еволюції підходів до стратегії інноваційного розвитку сприяє обміну інформацією про новітні наукові розробки, з одного боку, пропозиції ринку — з другого. Інформатизація професійної освіти економістів та спеціалістів комп'ютерних наук сприяє новій навчальній інформації; якою б досконалою не видавалася спочатку, вона завжди може бути більш повною, цінною, об'єктивною, перетворена або використана для вирішення актуальних завдань, тому збирання, накопичення навчально-інформаційних ресурсів має бути безперервним. Але для будь-якого замовлення існують терміни та часові межі, певні критерії якості та надійності.

Що включає в себе тестування якості і надійності професіоналізму майбутніх фахівців? Перетворюючи знання в інформацію, інформатизація професійної освіти майбутніх фахівців з економіки та підприємництва, прикладної математики та комп'ютерних наук відриває засвоєння знань від інших елементів професійної свідомості — інтуїції і багатозначності, робить знання однозначними і формально логічними, нехтує діалектичним способом мислення, виробляє технічне мислення, не спонукає до творчої діяльності. Це, у свою чергу, впливає на формування професійної компетентності майбутнього фахівця. Одним з напрямів подолання проблеми є упровадження інноваційних методів навчання з використанням комп'ютерних технологій.

Навчання інформатизованих навчальних курсів перебудовуємо від структури інформатизації до педагогічних технологій самоосвіти та саморозвитку під керівництвом наставників-педагогів (педагог фасілітатор), намагаємося динамічно адаптуватися під впливом взаємодії зі студентами. Підвищення ефективності навчання майбутніх фахівців з економіки та підприємництва, прикладної математики та комп'ютерних наук прямо залежить від професійно цікавого підбору та використання різноманітних, найбільш адекватних тематиці та ситуації методів навчання, активізації інформатизації всього навчального процесу. Активація — постійний процес управління інформаційної діяльності студентів, спонукання до цілеспрямованого навчання.

У ході реалізації інноваційних технологій на основі інформатизації навчального процесу переорієнтовуються і перебудовуються більшість форм навчальної діяльності майбутніх фахівців: лекції і семінари, практичні заняття, організація самостійної роботи, система контролю й оцінювання знань студентів, взаємини викладачів і студентів.

В інформатизації професійної освіти майбутніх фахівців з економіки та підприємництва, прикладної математики та комп'ютерних наук перевага надається концептуально-аналітичним (наприклад, викла-

дання концептуально-аналітичними блоками основ системи керування базами даних), проблемним (наприклад, прогнозування можливого виникнення труднощів у вивченні автоматизованих інформаційних систем документообігу та навмисне внесення помилок в основні поняття та практичні приклади), оглядовим та настановчим лекціям (наприклад, великий обсяг навчальної інформації з моделювання та аналізу програмного забезпечення). Набувають все більшого поширення міні-лекції (наприклад, короткий вступний виклад теоретичної частини практичного заняття), гостьові лекції (запрошення на лекції інших викладачів, чи спеціалістів з галузі, що збігається з тематикою лекції, наприклад, теорії алгоритмів та математичної логіки), лекції з аналізом конкретних ситуацій (наприклад, “Персоналізація інформаційних систем”), лекції з елементами колективного дослідження (зведений виклад), (наприклад, на лекції з теми “Групова динаміка та комунікації”, “Людино-машинна взаємодія”, де поряд з наданням навчальної інформації у формі монологу, студентам пропонується запитання і після отримання відповідей та їх подальшого аналізу продовжується пояснення) та ін.

Отже, використання сучасних інформаційних технологій у навчальному процесі та його керуванні дає можливість підвищити якість навчального процесу й посилити освітні ефекти від застосування інноваційних педагогічних програм і методик, оскільки дає додаткові можливості для побудови індивідуальних освітніх траєкторій студентів, а також підвищує ефективність та зацікавленість навчального процесу.

Під час вивчення педагогічного досвіду було доведено, що необхідно використовувати сучасні засоби навчання та інформаційно-комунікаційні технології не тільки для традиційних форм і методів навчання, а й для професійно орієнтованих методик. Їх потрібно орієнтувати на формування професійної компетентності майбутніх фахівців з економіки, прикладної математики та комп’ютерних наук для розвитку мислення та потенційних можливостей студентів

щодо прояву ініціативи в процесі прийняття управлінських рішень; забезпечення Інтернет-доступу до навчальної інформації з використанням гіпертекстових технологій; адаптації систем навчання до індивідуальних потреб майбутніх спеціалістів та реалізацію міжособистісного спілкування; формування умінь і навичок здійснення інформаційно-навчальної та експериментально-дослідної діяльності, активізувати їх пізнавальну діяльність, підвищити стимулюючо-мотиваційну складову навчального процесу.

Подальше вивчення проблематики дослідження може бути пов’язане з більш глибоким визначенням можливостей засобів інформаційних технологій, інформаційно-комунікаційних технологій та розробленням на цій основі інноваційних та інтегрованих методик їх упровадження у навчально-виховний процес, а також дослідженням їх закономірностей та принципів.

Література

1. Закон України “Про основні засади розвитку інформаційного суспільства в Україні на 2007–2015 роки” від 9 січня 2007 р. № 537-V. — [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/537-16>
2. Закон України “Про національну програму інформатизації” від 04.02.1998 № 74/98-ВР. — [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show>
3. Морзе Н. В. Методика навчання інформатики: Ч. I. Загальна методика навчання інформатики. — К.: Навч. кн., 2003. — 256 с. Ч. II. Методика навчання інформаційних технологій. — К.: Навч. кн., 2003. — 288 с. Ч. III. Методика навчання основних послуг глобальної мережі Інтернет. — К.: Навч. кн., 2003. — 200 с. Ч. IV. Методика навчання основ алгоритмізації та програмування. — К.: Навч. кн., 2004. — 368 с.
4. Педагогічний словник / За ред. М. Д. Ярмаченка. — К.: Педагогічна думка, 2001. — 516 с.
5. Жалдак М. І., Лапінський В. В., Шут М. І. Комп’ютерно-орієнтовані засоби навчання математики, фізики, інформатики. — К.: — НПУ ім. М. П. Драгоманова, 2004. — 182 с.
6. Інформаційні технології. Матеріал з Вікіпедії — вільної енциклопедії. — [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%86%D0%>

Досвід використання сучасних засобів навчання та інформаційно-комунікаційних технологій у рамках дисциплін практичної підготовки з економіки, прикладної математики та комп'ютерних наук в умовах роботи інформаційного освітнього середовища навчального закладу, з погляду дидактики, підтверджує більшу результативність формування професійної компетентності майбутніх фахівців з економіки, прикладної математики та комп'ютерних наук та дає можливість оцінювати “знаннєву” сторону навчального процесу.

Опыт использования современных средств обучения и информационно-коммуникационных технологий в рамках дисциплин практической подготовки по экономике, прикладной математике и компьютерным наукам в условиях работы информационной образовательной среды учебного заведения, с точки зрения дидактики, подтверждает большую результативность формирования профессиональной компетентности будущих специалистов по экономике, прикладной математике и компьютерным наукам и позволяет оценивать познавательную сторону учебного процесса.

Experience in the use of modern means of education and information and communication technologies within the disciplines of practical training in economics, applied mathematics and computer science in terms of the information educational environment of the institution, in terms of didactics, confirms the greater effectiveness of professional competence of future specialists in economics, applied mathematics and Computer Science, and allows to evaluate the knowledge side of the educational process.

Надійшла 5 листопада 2012 р.

ТЕОРЕТИЧНІ І МЕТОДОЛОГІЧНІ ОСНОВИ ПСИХОЛОГІЇ ЗДОРОВ'Я

Наукові праці МАУП, 2013, вип. 1(36), с. 220–225

У третьому тисячолітті особливо гостро постає проблема людини та її здоров'я. Стан здоров'я є показником духовного, соціально-економічного та медико-біологічного добробуту населення, рівня цивілізованості країни. Проблематика збереження здоров'я все частіше визнається однією з пріоритетних галузей наукового знання, і за своєю практичною значущістю й актуальністю є однією з найскладніших проблем сучасних наук: медицини, психології, педагогіки. На сьогодні склалася стійка тенденція зростання ролі психології у забезпеченні здоров'я людей, що обумовило розвиток нової галузі знань — психології здоров'я.

Здоров'я є однією з базових цінностей у житті людей. Тривалий час проблема здоров'я не була пріоритетом психологічної науки. Психологія ХХ ст. здебільшого була зосереджена на аномаліях людської природи, тоді як душевне здоров'я не було головним предметом ґрунтовного вивчення.

Останніми роками, як у нашій країні, так і за кордоном, формується науковий напрям — психологія здоров'я. Ця галузь знань є синтезом психології та валеології і є міждисциплінарною наукою, привертаючи для вирішення своїх завдань психологів, лікарів, педагогів, соціальних працівників, соціологів та ін.

Історично склалося так, що психологія здоров'я претендує на умовну новизну. Тільки в другій половині минулого століття з'явилися перші розробки психологічних концепцій здоров'я (Е. Фромм, Г. Олпорт, А. Маслоу, К. Роджерс, В. Франкл, Ф. Перлз та ін.).

У кінці 70-х років минулого століття у загальному зведенні психологічних дисциплін виокремилася психологія здоров'я. Почалося її утвердження як самостійної сфери психологічних досліджень. За порівняно корот-

кий період у країнах західної цивілізації психологія здоров'я перетворилася на достатньо обширну і впливову галузь досліджень і їх практичних застосувань. Склалася стійка тенденція зростання ролі психології у забезпеченні здоров'я людей [2, 21].

Психологія здоров'я як новий науковий напрям пов'язана з появою профілактичної медицини. Профілактична медицина динамічно розвивається в усьому сучасному світі. Шлях її становлення умовно можна розділити на три етапи. На кожному етапі формулювалася своя концептуальна стратегія [2; 7; 8]. Пафос першого етапу зводився до залякування населення тими або іншими недугами, що неминуче підстерігають всякого, хто зловживає, наприклад, алкоголем або курінням, або жирною їжею і т. ін. Найяскравішою ілюстрацією зазначеного напрямку є гасло: "Один грам нікотину вбиває коня". Ця група концепцій відрізнялася, як відомо, малою ефективністю. Більше того, такий підхід до пропаганди здоров'я сам формував феномен ятрогенії, вселяючи страх захворювання, страждання від хронічних недуг. "Ятрогенія, — як зазначає Г. Нікіфоров, — це важка спадщина наукового сцієнтизму"

[7, 69]. Жити в страху бути убитим вірусом або отрутою, або ще чимось у цьому роді — це жахливий пресинг, який заважає отримувати задоволення від самого життя. У цьому негативна сторона подібної просвіти, яка таким чином формує у людини уявлення, що життя є тривалий процес самогубства. Цей етап був зорієнтований на патогенну основу чинників ризику (наркотик, нікотин, алкоголь, холестерин та ін.).

Квінтесенцією другого етапу стало звернення до розуму людини. Здорове тіло є продукт здорового розуму. Якщо ти, людина, достатньо розумна, то тобі варто поклопотатися про своє здоров'я, оскільки здоров'я — це не все, але все без здоров'я — ніщо, як казав мудрий Сократ. У цей період населенню активно надавалася об'єктивна статистика, роз'яснювалися патогенні механізми дії, пропонувалися різні моделі здорового способу життя. У кожного народу в етнічній пам'яті збереглися ті принципи здорового способу життя, які до певної міри гарантують природне існування, тобто природне старіння і природну смерть і, якщо слідувати цим принципам, можна подовжити життя, а також поліпшити його якість. Таким чином, ця група концепцій орієнтувалася на особистість [5; 6; 8].

Нарешті, сучасний, третій етап розвитку профілактичних концепцій орієнтований на початкові причини і, таким чином, може бути названий каузальним [2; 5]. Такий підхід націлений на усунення причин, а не на боротьбу із наслідками. Досвід, наукові дослідження показують, що першопричина, що дає поштовх до розвитку різних захворювань і девіантних форм поведінки, виявляється найчастіше у психіці людини. Багато досліджень переконливо довели нам, що особистісний чинник відіграє провідну роль і в розвитку багатьох захворювань. Недаремно стародавні медичні трактати стверджували, що коренем всіх хвороб є нещасття, злість, пристрасті і тому подібне.

Рання профілактика як первинна умова розв'язання проблем здоров'я — це сучасний інтеграційний підхід. Нині відкривається можливість об'єднати всі три групи

концепцій у новій галузі знань психології здоров'я.

Стан здоров'я людини обумовлюється різноманітними соціальними, економічними, екологічними чинниками. Якщо умовно прийняти вплив усіх чинників на здоров'я за 100 %, то приблизно 20 % залежить від спадковості, близько 20 % — від екологічних умов, не більше 10 % — від стану системи охорони здоров'я. Найістотніша частка, яка за оцінками різних дослідників становить щонайменше 50 %, залежить від способу життя людини [1, 22; 6, 43]. Проте, якщо людина навчиться усвідомлювати і контролювати свою поведінку, емоції, думки, то вона може навчитися і зберігати оптимальну вагу, гармонізувати сімейні і сексуальні стосунки, позбавлятися від звичок, що заважають повноцінно жити. Таким чином, через пізнання і поліпшення психологічної складової здоров'я, ми маємо шанс не тільки попереджати виникнення хвороб, зміцнювати здоров'я, а й удосконалювати всю людину разом з її здоров'ям.

Але, незважаючи на очевидну актуальність, тематика здоров'я і здорового способу життя до сьогодні не була пріоритетною у вітчизняних психологічних дослідженнях. Тоді як у США психологія здоров'я як нова галузь знання існує з 1970-х років, яка успішно займається вивченням взаємодії біологічних, психологічних і соціальних чинників, що впливають на здоров'я і хворобу. Як відзначає Г. Никіфоров, на сьогодні в США кожен десятий психолог займається здоров'ям і це дає стійкий економічний ефект. За 20 років існування профілактичних оздоровчих програм у США тривалість життя збільшилася на 12 років, а смертність від серцевих захворювань скоротилася на 40 % [7, 58].

Психологи Росії говорять про те, що від 30 до 50 % пацієнтів поліклінік є здоровими людьми, яким потрібні консультації психолога. Згідно зі статистикою “абсолютно здорових” людей зовсім небагато — приблизно 35 %, останні мають певні передхворобливі стани. Для того щоб знайти шляхи психологічної допомоги всім цим людям, необ-

хідно — крім підвищення санітарної культури, пропаганди принципів здорового способу життя, проведення оздоровчих заходів — налагодити психологічну роботу із формування ставлення до здоров'я як до цінності, яка займає пріоритетні позиції у ціннісній ієрархії [2; 3; 8].

Наочне поле сучасних досліджень російських психологів включає також питання визначення завдань, форм і методів психології здоров'я (В. Анан'єв), аналіз теоретичних моделей, емпіричних висновків і їх практичного використання в зарубіжній психології здоров'я (І. Гуревич), визначення здоров'я як системного поняття (Г. Нікіфоров), розв'язання проблеми психічного здоров'я і природи людського "Я" (І. Єжов) та ін.

Методологічною базою цих розробок є наукова спадщина академіка В. Бехтерева і його послідовників (системна методологія), Б. Ломова (концепція системного підходу, принцип ієрархічності), В. Мясичева (вчення про біопсихосоціальну єдність особистості і, відповідно, біопсихосоціальні рівні і характеристики здоров'я людини), О. Леонтьєва (концепція діяльнісного підходу, положення про головні компоненти свідомості і базову структуру особистості) та ін.

Отже, серйозні і різнопланові, але спеціально спрямовані дослідження проводяться в багатьох російських наукових закладах і центрах. Вони актуалізують завдання розкриття субстанціональної, змістовної і функціональної сутності здоров'я, обговорюють принципово нові аспекти здоров'я, його цінності й оцінки. М. Яхнін вважає, що в цій галузі знання практики-сучасники творять справжню революцію. Автори намагаються показати, що здоров'я і хвороба — це не натуральні природні феномени (стани тіла і психіки), а достатньо складні артефакти, обумовлені як сучасними культурними дискурсами (концепціями, картинами, знаннями), так і соціальними інститутами і технологіями. Вони підкреслюють, що важливо розвивати нове розуміння здоров'я і хвороби, яке передбачає не тільки медичну допомогу людині, а й її роботу над собою, виготовлення

індивідуальних концепцій здоров'я, підпорядкування роботи над одужанням загальному контексту правильного життя [9, 67].

Теоретичним обґрунтуванням психології здоров'я є розуміння психічного здоров'я не негативним чином — як відсутність дезадаптації, а з погляду позитивного її аспекту — як здібність до постійного розвитку і збагачення особистості. Іншими словами, психічне здоров'я розглядається не просто як відсутність недоліків, а як присутність певного ряду переваг у структурі особистості [7].

Варто зазначити фундаментальну роль психології здоров'я у науковій парадигмі валеології, сучасної міждисциплінарної науки про індивідуальне здоров'я. Однією з основних парадигм психології здоров'я є валеологічний підхід — принципово новий науковий напрям, в якому здоров'я розглядається як нехвороба і цим відрізняється від традиційної медицини (Н. Амосов, І. Брехман, Г. Панасенко та ін.). Валеологічний підхід у сучасних умовах практично сформувався і окреслив предмет, об'єкт, форми і методи дослідження. На відміну від медичної парадигми (рух від патології до здоров'я) встановилася валеологічна — рух від здоров'я до здоров'я, від "норми здоров'я" до "норми хвороби". І. Брехман вважає валеологію превентивною наукою, яка спирається на стратегічні завдання збереження, зміцнення і розвиток здоров'я [4, 34].

Валеологічний підхід знайшов своє місце не тільки в галузі медицини, а й у психології, що в кінці ХХ ст. зумовило розвиток новітньої галузі психологічної науки — психології здоров'я. Необхідність її розробки в сучасних умовах обумовлена рядом чинників. І. Брехман відносить до них такі: інтеграційні процеси в науках про людину, цілісний підхід до вивчення і виховання в людини власного ставлення до життя, до проблем свого існування; розвиток валеології як науки про здоровий спосіб життя; зростаюче прагнення людей у всьому світі до здорового способу життя; необхідність подолання бар'єрів старої парадигми способу мислення і сприйняття сучасними поколіннями життя, миру і самих себе [4, 56].

Завданням психології здоров'я є рішення зазначених і багатьох інших проблем життя сучасної людини, суспільства, попередження глобальних тенденцій до психологічного і фізіологічного самознищення людства.

Отже, психологія здоров'я є синтезом психології і валеології. Психологія здоров'я виступає як опора, фундамент валеології, дотримуючись свого основного принципу: “людина, пізнай і створи себе”.

Цей науковий напрям поки тільки спинається на ноги, тому фахівцям ще належить встановити дефініції, предмет, цілі, завдання, класифікувати методи тощо. Але вже тепер зрозуміло, що “психологія здоров'я” — поняття значно масштабніше, ніж, скажімо, “психогігієна” або “психопрофілактика”, завдання яких попереджати виникнення психічних розладів. Безумовно, психологія здоров'я спирається на теорію і практику попередження розвитку різних захворювань, — як нервово-психічних, так і соматичних, — проте цим не обмежується, оскільки включає заходи щодо фасилітації, створення особливих умов індивідуального розвитку, адаптації і компенсації (у необхідних випадках) до вимог життєвого середовища; забезпечує психологічну адаптацію особистості в суспільстві, для чого розвиває особистісні якості, необхідні індивідууму для налагодження гармонійних соціальних зв'язків; сприяє самореалізації людини, підвищенню якості життя і, зокрема, надає психологічну допомогу при завершенні життєвого шляху і відході з життя. Загальним для первинних профілактичних заходів є: міждисциплінарний характер, тобто брати участь у подібних заходах покликані як психологи, лікарі, так і педагоги, соціальні працівники, соціологи та ін.; неспецифічність цілей; динамічність методів, їх зв'язок із завданнями сучасності (на відміну від стабільності методів профілактики інфекційних захворювань). Та все ж “психологія здоров'я” має ширше поле теоретичних і практичних завдань і включає не тільки попередження розвитку психічної і соматичної патологій [7].

Нині більшість вчених визначають психологію здоров'я (Health Psychology) як

науку про психологічні причини здоров'я, про методи і засоби його розвитку і збереження [2; 4; 7; 8; 9].

Перші спроби визначення психології здоров'я, на наш погляд, відображають більше медичну модель. Так, при найзагальнішому підході під психологією здоров'я мається на увазі сукупність усіх базових знань із психології, які можуть знайти застосування для розуміння здоров'я і хвороби. Психологію здоров'я представляють як міждисциплінарну сферу психологічних знань про причини захворювань, чинники, сприятливі для здоров'я, і умови розвитку індивідуальності впродовж усього життєвого шляху людини [2].

Та все ж головною метою психології здоров'я є всебічне вдосконалення людини. Поняття “вдосконалення” є постійно рухомим процесом, який принципово не має остаточної завершеності. Навпаки, “розвиток” — це постійний, більш-менш безперервний, рух вперед або вгору. Чим більше індивід отримує, тим більшого йому хочеться, тому бажання такого роду — нескінченно і ніколи не може бути задоволено” [2, 24].

Отже, психологія здоров'я покликана формулювати людський спосіб буття, визначати русло, вектор руху, простір нескінченного процесу становлення людини, формувати “реальний ідеал” людини і сприяти його досягненню.

Психологія здоров'я прагне збудувати психосоматичний розвиток людини у творчий процес перетворення себе і навколишньої дійсності, самого себе і системи взаємин з цією дійсністю, що і є креативним процесом адаптаційно-компенсаторних механізмів, тобто приведення людини до повного здоров'я [7].

Психологія здоров'я у своєму становленні продовжує намічений гуманістичною психологією принципово інший шлях розвитку психологічної науки — шлях, що веде до пізнання не абстрактного й штучно сконструйованого людиною, а реального і справжнього, шлях до створення нової науки — “психології з людською і людяною особою”. Таким чином, життєздатність психології

здоров'я, можливо, визначається не стільки аналізом глибин людської поведінки, скільки вивченням висот, яких кожен індивідуум здатний досягти [8].

Психологія здоров'я є універсальним простором у широкій сфері сучасних традицій медичної психології і психології загалом. Цей простір створює унікальні умови для злиття воедино психологічних підходів, які існують на сьогодні, до розвитку і збагачення особистості. У багатьох галузях науки на сучасному етапі відбувається пошук нових шляхів розвитку. Відкриваються і затверджуються нові універсальні закономірності існування людини, описується новий порядок відносин людини з її оточенням у широкому розумінні [2].

Психологія здоров'я також намагається піти від старої моделі вивчення світу людини і приходять до моделі вивчення людини в єдності зі світом, намагаючись побачити за конкретними проявами психічного життя реальність: сутність як таку в її цілісності. Вивчення контактів з "суттю" людини виводить психологію здоров'я на рівень дослідження універсальних закономірностей, оскільки суть людини початково трансперсональна.

Психологія здоров'я робить акцент на феноменальну організацію людини як динамічного цілого, багатообразно активного. Приймаючи всі існуючі теорії особистості, психологія здоров'я все ж таки виходить за межі будь-якого з них у пошуках універсальності [7].

На сьогодні у вітчизняній науці формується традиція комплексного, системного дослідження здоров'я, розуміння цього явища з урахуванням початкової множинності його сенсів і структурних взаємозв'язків. Стає очевидним, що чітке розуміння проблематики здоров'я необхідне не тільки для розширення і поглиблення наукових знань про людину, а й також для вдосконалення оздоровчих технологій і практик. Значної питомої ваги набувають психологічні дослідження основ здоров'я, оскільки саме психологічна наука може забезпечити новими даними і технологіями такі системи оздоровлення

особистості, як психіатрія і психотерапія [9, 82].

Отже, проведений теоретичний аналіз дає певні підстави стверджувати, що психологія здоров'я — нова галузь знання, яка сформувалася і має велике значення як для системи психологічної, так і медичної практики. На жаль, в Україні "психологія здоров'я" як науковий напрям ще тільки проходить початкову стадію свого становлення. Психологія здоров'я — науково-практичний напрям, покликаний досліджувати соціокультурні і соціально-психологічні аспекти проблематики здоров'я й охорони здоров'я. Об'єктом психології здоров'я є "здорова", а не "хвора" особистість. Психологія здоров'я спрямована на формування прихильності до здорового способу життя, визначення психологічних методик і технологій, які спрямовані на відновлення і збереження здоров'я, гармонізацію міжособистісних взаємовідносин у сім'ї, особистісне й духовне самовдосконалення. При цьому, психологія здоров'я включає практику підтримки здоров'я людини від її зачаття до смерті, є психологічною базою первинної і вторинної профілактики, а також реабілітації.

Література

1. Амосов Н. М. Раздумья о здоровье. — М.: Физкультура и спорт, 1987. — 214 с.
2. Ананьев В. А. Основы психологии здоровья. — СПб.: Речь, 2006. — 384 с.
3. Апанасенко Г. Л. Эволюция биоэнергетики и здоровье человека. — СПб.: МГП "Петрополис", 1992. — 123 с.
4. Брехман И. И. Введение в валеологию — науку о здоровье. — Л.: Наука, 1987. — 125 с.
5. Горцев Г. Энциклопедия здорового образа жизни. — М.: Вече, 2001. — 461 с.
6. Лисицын Ю. П. Образ жизни и здоровье населения. — М., 1982. — 40 с.
7. Никифоров Г. С. Психология здоровья. — СПб.: Речь, 2002. — 486 с.
8. Петлепко В. П., Давиденко Д. Н. Этюды валеологии: Здоровье как человеческая ценность. — СПб.: БПА, 1998. — С. 53–88.
9. Яхнин М. В. Здоров'я і здоровий спосіб життя. — К.: Наук. думка, 2009. — 214 с.

Розглянуто теоретичні і методологічні основи психології здоров'я. Проаналізовано шлях розвитку психології здоров'я як нової галузі знань, яка сформувалася і має велике значення для системи психологічної і медичної практики. Визначено предмет, об'єкт та завдання психології здоров'я.

Рассмотрены теоретические и методологические основы психологии здоровья. Проанализирован путь развития психологии здоровья как новой отрасли знаний, которая сформировалась и имеет большое значение для системы психологической и медицинской практики. Определены предмет, объект и задачи психологии здоровья.

Theoretical and methodological bases of psychology of health are examined. An author is analyse the way of development of psychology of health, to both the new field of knowledges, which was formed and matters very much both for the system psychological, and medical practice. An object, object and tasks of psychology of health, is certain.

Надійшла 19 грудня 2012 р.